

Jan Černohorský

Letní semestr 2011

Seminární práce k výjezdnímu semináři z obchodního práva na téma:

Zánik funkce (člena) orgánu obchodní tuzemské kapitálové společnosti z vůle společnosti

Právnická fakulta univerzity Karlovy Praha

Garant tématu: JUDr. Petr Čech, LL.M.

Obsah

1. Abstrakt
2. Publikace skutečnosti odvolání orgánu společnosti v obchodním rejstříku
3. Společnost s ručením omezeným
 - 3.1 Odvolání z funkce jednatele ve společnosti s ručením omezeným
 - 3.2 Odvolání členů dozorčí rady ve společnosti s ručením omezeným
4. Nezpůsobilost výkonu funkce statutárního orgánu a člena dozorčí rady z důvodu ochrany společnosti před případným způsobením úpadku
5. Akciová společnost
 - 5.1 Zánik funkce představenstva či člena představenstva rozhodnutím valné hromady
 - 5.2 Odvolání členů dozorčí rady v akciové společnosti
6. Závěr
7. Poznámkový aparát
8. Zdroje
 - 8.1 Seznam použité literatury
 - 8.2 Seznam použitých zákonů
 - 8.3 Seznam použité judikatury
 - 8.4 Seznam použitých článků

1. Abstrakt

V této práci se budu zabývat odvoláním z funkce orgánů tuzemských kapitálových společností z vůle společnosti. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl rozdělit celou seminární práci na odvolání z funkce statutárního a kontrolního orgánu s.r.o. a obdobně statutárního a kontrolního orgánu a.s. Práci však tvoří celkem pět hlavních částí, jelikož jsem mezi jednotlivé kapitoly o společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti vložil pasáž rozebírající téma možnosti odvolání člena orgánu jako preventivní ochranu před případným způsobením úpadku, která je aplikovatelná na oba typy společností obdobně. Stejně jako zákonná úprava se i mé pojednání v mnoha bodech překrývá a upozorňuje na podobnosti či naopak rozdíly obou typů společností v dané problematice. V následujících řádcích jsem se pokusil vytvořit exkurz do aktuálních problémů a případných řešených a neřešených otázek jednoho z nejčastějších způsobů zániku funkce orgánu kapitálové společnosti – odvolání. Jelikož prostor mne, respektive i vás, vyměřený, není příliš široký, bylo potřeba dílo pojmut tak, aby pro posluchače bylo stravitelné za krátký časový úsek a zároveň pojalo co možná nejvíce základních aspektů zadaného tématu. Věřím, že má práce bude pro vás přínosná z hlediska pochopení hlavních bodů dané problematiky.

2. Publikace skutečnosti odvolání orgánu společnosti v obchodním rejstříku

Nezávisle na způsobu zániku funkce je potřeba podotknout, že obligační vztah zaniká mezi statutárním orgánem a společností okamžikem právní skutečnosti na kterou je navázán. Rejstříkový soud tak tuto skutečnost zapisuje od 1.7.1996 pouze deklaratorně a stav zapsaný v obchodním rejstříku nemusí být tak vždy ten rozhodující. Mohou nastat i takové případy, že funkce vznikne a zanikne tak rychle, že to nestihne ani rejstříkový soud zapsat, natož vymazat. Zde bych rád poukázal na fakt, že rozhodne-li se společnost (akciová či společnost s ručením omezeným) odvolat statutární orgán, soud je povinen tuto skutečnost zapsat a to bez ohledu na to, že společnost je povinna mít vždy obsazený svůj statutární orgán. Mou teorii podkládám usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 15. února 2001, sp. zn.: 7 Cmo 271/2000 ⁽¹⁾, kde soud přímo konstatoval: “Jestliže došlo k zániku funkcí členů představenstva akciové společnosti, je povinností rejstříkového soudu tuto skutečnost zapsat do obchodního rejstříku (představenstvo vymazat) i přesto, že členové představenstva nebyli ve svých funkcích nahrazeni.” Domnívám se, že analogicky bychom tento závěr aplikovali i na jednatele s.r.o. Nadto navíc je rejstříkový soud povinen udržovat soulad obchodního rejstříku se stavem skutečným.

3. Společnost s ručením omezeným

3.1 Odvolání z funkce jednatele ve společnosti s ručením omezeným

Zdaleka nejčastějším způsobem zániku statutárního orgánu ve společnosti s omezeným ručením je právě odvolání z funkce a to dvojího typu – z iniciativy třetí osoby a na vlastní žádost. Oprávnění odvolat jednatele z funkce přísluší valné hromadě společnosti s ručením omezeným dle § 125 odst. 1 písm.f obchodního zákoníku.

Na tomto místě bych rád zdůraznil, že jednatel nemá právo, aby byl ponechán ve funkci po celé funkční období, a odvolat mohou jednatele kdykoli a z jakéhokoli důvodu, případně bez udání důvodu (své tvrzení opět dokládám judikaturou, viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 10. 2000 sp. Zn. 29 Cdo 968/2000 ⁽²⁾). Pokud by existovalo jakékoli ustanovení, které by odporovalo předchozí větě a to jak ve stanovách společnosti, zakladatelské listině či společenské smlouvě případně i ve smlouvě o výkonu funkce statutárního orgánu, tak je absolutně neplatné pro zjevný rozpor se zákonem.

Jediné omezení co se týká možné neplatnosti odvolání statutárního orgánu je nedodržení řádného procesního postupu, který vyžaduje rozhodnutí valné hromady na jejím svolání případně rozhodnutí společníků mimo valnou hromadu. Při porušení těchto podmínek je odvolání neplatné. I zde ale nadále platí, že rejstříkový soud přezkoumává pouze formální stránku (viz civ. Rozhodnutí Vážný 2 736 z roku 1923) a nikoli stránku materiální (viz civilní rozhodnutí Vážný 1 747 z roku 1922 – jen snad pro doplnění – tehdejší praxe byla taková, že jednatel mohl být odvolán jenom z důvodů ve společenské smlouvě resp. zakladatelské listině uvedených).

3.2 Odvolání členů dozorčí rady ve společnosti s ručením omezeným

Zřízení dozorčí rady ve společnosti s ručením omezeným je pouze fakultativní. Pokud však již existuje, je volená a také odvolávaná valnou hromadou dle § 125 odst. 1 písm. g. Obchodního zákoníku. Ustanovení prvních členů dozorčí rady probíhá vzájemným konsensem společníků, který je zanesen do příslušné části společenské smlouvy. Co se týká dalších ustanovení, použijí se analogicky ustanovení o dozorčí radě akciové společnosti, o které bude řeč později.

4. Nezpůsobilost výkonu funkce statutárního orgánu a člena dozorčí rady z důvodu ochrany společnosti před případným způsobením úpadku

Zvláštní případ odvolání z funkce orgánu společnosti a to jak u společnosti s ručením omezeným, tak ve společnosti akciové, je uveden v § 38 I obchodního zákoníku.

Důležitý je pro nás zejména §38 I odst. 6, vycházející z odst. 1. Ten vypočítává překážky výkonu funkce orgánu či člena orgánu. Členem orgánu právnické osoby, která je podnikatelem, nemůže být ten, kdo vykonával kteroukoli ze srovnatelných funkcí v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, případně byl-li insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku. Následně nám odstavec 6 citovaného ustanovení říká, že nastane-li skutečnost výše uvedená v době, kdy je fyzická osoba členem statutárního orgánu společnosti, tak příslušný orgán, jakmile se o tom dozví, tak ji odvolá či ji znovu potvrdí ve funkci.

Zde zákonodárce přenáší odpovědnost za setrvání takové osoby, která může případně poškodit chod společnosti (vycházejí z předchozích podnikatelských neúspěchů dané osoby), na samotnou společnost, přesněji řečeno na valnou hromadu anebo jiný odpovědný orgán. V případě, že se příslušný orgán dozví, že orgán, případně člen orgánu, splňuje podmínky vymezené v odst. 1, sám se rozhodne, zdali takovou osobu odvolá či nikoli. Zákonodárce zde měl cit pro to, aby podobné případy byly posuzovány ad hoc a nikoli generálně. V případě, že se rozhodne ji potvrdit ve funkci, musí to však učinit kvalifikovanou většinou; jsou potřeba dvě třetiny přítomných společníků na valné hromadě nebo dvě třetiny všech členů dozorčí rady, nebo dvě třetiny oprávněných zaměstnanců, jde-li o člena dozorčí rady voleného zaměstnanci. V případě odvolání pak platí běžná pravidla pro odvolání člena orgánu v závislosti na společnosti, případně orgánu, kterého je osoba členem.

Pokud i po odvolání dle tohoto ustanovení vykonává osoba fakticky funkci statutárního orgánu společnosti, tak nastává režim, kdy jsou třetí osoby chráněny, jedná-li v důvěře v zápis v obchodním rejstříku. To dokonce platí i v případě, že statutární orgán není doposud do obchodního rejstříku zapsán (viz výše problematika možnosti nebýt zapsán a přesto být statutárním orgánem, tedy dočasný rozpor mezi skutečností zapsanou v obchodním rejstříku a situací skutečnou).

Zvláštním případem zániku funkce orgánu společnost z vůle společnosti se dá chápat také neschválení potvrzení volby ze strany společníků, příslušného orgánu, respektive zaměstnanců. Dnes z dikce závěru odstavce šestého uvedeného paragrafu jasně vyplývá, že pokud nedojde ke zmíněnému postupu (tedy buďto potvrzení ve funkci či odvolání z funkce) do tří měsíců ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost, uvedená v odstavci prvním §38I, tak výkon funkce zaniká. Toto rozhodnutí je vyjádřeno navenek nepřímo, omisivním jednáním. Citované ustanovení bylo do zákona implementováno až v roce 2001 novelou č. 501/2001 Sb., když do té doby nebylo jasné, co se stane, pokud orgán zodpovědný za volbu nepodnikne žádné kroky.

Při bližším zkoumání §38l však vyvstává několik nezodpovězených otázek ; například proč zákonodárce použil slovní spojení „právnícká osoba, která je podnikatelem“? U tohoto obratu bych se rád zastavil. Především je potřeba ho vnímat ve spojení s § 2 odst. 2 písm. a obchodního zákoníku, který říká, že podnikatelem je osoba (ať již fyzická nebo právnícká) zapsaná v obchodním rejstříku. Zákonodárce tak spojením „právnícká osoba, která je podnikatelem“ pravděpodobně zamýšlel rozšířit okruh adresátů konkrétního ustanovení nejenom na právnícké osoby v režimu obchodního zákoníku (zapsané v obchodním rejstříku), ale na všechny právnícké osoby, které jsou podnikatelem, tedy především státní podniky, případně na právnícké osoby zřízené zvláštním zákonem a následně zapsané do obchodního rejstříku. Právě tyto osoby se totiž neřídí za běžných podmínek režimem obchodního zákoníku, ale pro tento případ (a několik dalších výslovně uvedených v zákoně) na ně dopadá ustanovení §38l ObchZ.

Velmi zajímavou částí tohoto paragrafu je také to, že příslušný orgán odpovědný za zvolení člena orgánu odvolá, jakmile se o tom dozví! Ale co když se nedozví? Nebo ještě jinak – co když se nebude chtít dozvědět? Oprostěme se od toho, čím by byl příslušný orgán motivován k tomu, aby se nechtěl dozvědět, ale položme si otázku nakolik přesné je časové určení „jakmile se o tom dozví“ ? Zajímavý ukázkový případ je třeba to, jak docílit, aby se všichni zaměstnanci, kteří mají aktivní volební právo k tomu zvolit člena dozorčí rady, ze společnosti, která má více než 50 zaměstnanců v pracovním poměru na pracovní dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby stanovené zvláštním právním předpisem v první den účetního období, v němž se koná valná hromada, která volí členy dozorčí rady, dozví, že taková skutečnost specifikovaná v §38l odst. 1. ObchZ nastala. A dá se ze striktního výkladu zákona dovodit, že nesmí příslušný orgán jednat, dokud se to nedozví? Z řádného zákonného ustanovení nám nevyplývá, že by existoval někdo, kdo by měl povinnost informovat orgán o uvedené skutečnosti. A jak je vůbec časově omezen okamžik, kdy se orgán dozví o nějaké skutečnosti? Je to okamžikem, kdy se to dozvědí všichni členové anebo stačí pouze kvalifikovaná většina potřebná k rozhodnutí, tedy výše uvedené dvě třetiny? Nebylo by přeci jenom snazší počítat onen rozhodný okamžik od okamžiku vzniku skutečnosti? Anebo volba zákonodárce, který tento okamžik určil „dozvěděním se“ je řekněme vhodnější? To vše jsou otázky judikaturou dosud nezodpovězené.

K doplnění informací bych rád poskytl malý historický exkurz, jelikož cesta k podobě §38l ní byla řekněme relativně složitá. Vše výše uvedené, alespoň po odstavci 6 včetně, bylo totiž velmi špatně aplikovatelné (zda-li vůbec) na družstvo a osobní společnosti. Proto byl zákonodárce nucen přijmout novelou obchodního zákoníku číslo 308/2002 Sb. následující odstavce 7 a 8, které mimo jiné rozšiřují působnost předchozích odstavců 5 a 6 i na jiné než kapitálové společnosti, konkrétně družstva a jiné právnícké osoby – podnikatele. Následně přijatá novela 216/2005 Sb. poukázala ve své důvodové zprávě na duplicitnost okruhu aplikace těchto ustanovení. To však mělo za následek, že zákon nestanovil, kdo v jiných podnikatelských právníckých osobách a družstvech rozhoduje o potvrzení či odvolání orgánu, případně jeho člena, pokud se takového orgánu (člena) týká překážka uvedená ve výše

citovaném odstavci prvním. A tak novela 79/2006 Sb. znovu přidala do § 38l odstavec 8 v dnešní podobě.

5. Akciová společnost

5.1 Zánik funkce představenstva či člena představenstva rozhodnutím valné hromady

Statutárním orgánem akciové společnosti je představenstvo, v případě jediného akcionáře to může být pouze předseda představenstva. Členy představenstva volí a zejména pak odvolává valná hromada. Pravomoc volby odvolání členů představenstva lze přenést i na dozorčí radu a to pomocí změny stanov (nijak jinak!). Pokud tak stanovy učiní, je potřeba, aby obsahovaly i způsob, jakým se tak stane. Pokud příslušné ustanovení bude chybět, neznamená to však automaticky neplatnost přenesení působnosti na dozorčí radu. V takovém případě se použijí obdobně ustanovení upravující jednání dozorčí rady. Členové představenstva jsou voleni na dobu určenou taktéž stanovami, nejdéle však na pět let.

Položme si na tomto místě otázku, kterým přesně definovaným okamžikem zaniká funkce představenstva anebo člena představenstva? Obchodní zákoník říká, že funkce člena představenstva zaniká volbou nového člena. Můžeme však konstatovat, že to platí bezvýhradně? Je důvodné a logické se domnívat, že nikoli. Přesněji řečeno – k naplnění legální definice je třeba, aby tvrzení bylo vztahováno pouze na případy, kdy bude volen plný počet členů nového představenstva, případně kdy volící orgán (ať již dozorčí rada či valná hromada) uvede přesně, který člen starého představenstva má být nahrazen novým. Toto se naštěstí v praxi také stává často a tak položená otázka zůstává především v rovině teoretické, tak jak je položena autory komentáře k obchodnímu zákoníku. ⁽³⁾

Pro volbu i odvolání postačí prostá většina členů na valné hromadě přítomných či prosté většiny hlasů všech členů dozorčí rady. Stanovy však mohou v tomto případě předepsat potřebu kvalifikované většiny. Ve vztahu ke členovi představenstva může být odvolání účinné až od okamžiku, kdy se o odvolání dozvěděl, případně od okamžiku, kdy se o něm dozvědět mohl. Právo odvolat členy představenstva nelze nijak omezit, ani stanovami a to pro zjevný rozpor se zákonem. (viz výše pasáž o s.r.o.). Lze opět odvolat z jakéhokoli důvodu či bez udání důvodu.

Rád bych upozornil, že v praxi existuje názor, že o rozhodnutí, kterým se odvolávají (jmenují) členové statutárního orgánu musí být pořízen notářský zápis. Tento názor vyplývá z teze, že první členové představenstva zvolení na ustavující valné hromadě byli uvedeni do zápisu o průběhu valné hromady, která je pořizována právě notářským zápisem. Vycházejí z tohoto tvrzení se vytvořila teorie pramenící z § 63 obchodního zákoníku, dle které jakákoli změna členů musí být provedena toutéž formou, tedy opět formou notářského zápisu. Domnívám se však, že je chybné chápat zmíněný §63 ObchZ takto. Již minimálně proto, že právním úkonem, kterým se zakládá akciová společnost, není ustavující valná hromada, ale zakladatelská listina a právě pro tu je předepsána forma notářského zápisu. Nadto §186 odst.

6 ObchZ uvádí případy, kdy je potřeba notářského zápisu a zde se o jmenování a odvolání členů nemluví.

V případě odvolávání člena statutárního orgánu valnou hromadou si povšimněme, že může hlasovat i akcionář, který je současně členem statutárního orgánu, vlastně sám o svém setrvání v představenstvu. Z toho však existuje poměrně logická výjimka uvedená v § 186c odst. 1 a odst. 2 písm. c obchodního zákoníku, a sice pokud má být odvolán člen orgánu (tedy například i kontrolního), který je zároveň akcionářem anebo jedná s akcionářem ve shodě, z důvodu porušení povinností při výkonu funkce, musí se v tomto případě zdržet hlasování o svém odvolání a jeho hlasy se nezapočítávají do potřebného kvóra. Nabízí se pak ale hned několik otázek – co když bude hlasovací právo upřeno neprávem? Přesněji řečeno – kdo určí to, jak byly porušeny povinnosti při výkonu funkce? Valná hromada? A co kdyby se pouze akcionáři mezi sebou dohodli, že tento akcionář porušil povinnost výkonu funkce orgánu, nicméně by to neodpovídalo skutečnosti a jednalo by se pouze o „šikanózní“ jednání ze strany ostatních akcionářů? A co vůbec zamýšlí zákonodárce spojením – „porušení povinností při výkonu funkce“? Jaké to musí být porušení?

Zde je potřeba uvést na pravou míru, že akcionář automaticky nehlasuje sám o sobě v okamžiku, kdy se hlasuje o jeho odvolání z funkce za porušení povinností při výkonu funkce. Jinými slovy pokaždé, když je na pořadu takové jednání, tak akcionář nehlasuje. S tímto stanoviskem přišel Nejvyšší soud v roce 2006 v usnesení publikovaném pod spisovou značkou 29 Odo 453/2006. To však neodpovídá na otázku, co kdyby opravdu došlo k jakémusi „spiknutí“ ostatních akcionářů? Neměl by někdo nezávislý v první řadě posoudit, zda-li se opravdu jednalo o porušení povinností při výkonu funkce a pak až následně zbavit příslušného akcionáře hlasovacího práva? A pokud ano, kdo by to měl určit ; soud? Má k tomu pravomoc? I s tímto se vypořádává výše uvedený judikát, který na tento případ aplikuje §131 obchodního zákoníku. Soud tak konstatuje, že právo bránit se proti takovému jednání existuje a to ex post, když je založeno právě paragrafem 131 obchodního zákoníku, když poskytuje možnost obrátit se na soud s žádostí o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Dodejme jenom, že § 186c odst. 1 a odst. 2 písm. c obchodního zákoníku je aplikovatelný nejen na výkon funkce statutárního orgánu akciové společnosti, ale i na člena dozorčí rady. Proto bude krátce zmíněn i v poslední kapitole.

Bez povšimnutí by nemělo zůstat, že vyloučit případnou možnost volit a zejména pak odvolávat členy představenstva jedním z orgánů (dozorčí radou či případně valnou hromadou) může jen a pouze zvláštní zákon. Tím je například zákon č. 77/2002 Sb. (o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů), který ve svém §13 uvádí, že předsedu a členy představenstva volí a zejména pak pro náš případ odvolává vždy dozorčí rada akciové společnosti České dráhy a.s.

Existují navíc případy, kde je příslušný orgán povinen odvolat člena orgánu společnosti. Například dle §26 odst. 1 písm. a bankovního zákona, zjistí-li ČNB nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky, má právo podle povahy zjištěného nedostatku požadovat legitimně po bance či pobočce zahraniční banky, aby ve stanovené lhůtě vyměnila vedoucí zaměstnance nebo členy dozorčí rady. Upozornil bych zde na zajímavost, kdy dle §8 odst. 3 citovaného zákona musí být statutární orgán nejméně tříčlenný a především musí být složen z vedoucích zaměstnanců banky. To by samo o sobě nebylo nic divného, pokud si však nedáme do spojitosti § 4 odst. 5 písm. d téhož zákona, který nám sděluje, že vedoucí zaměstnanci vykonávají své funkce na základě pracovní nebo jiné smlouvy.

5.2 Odvolání členů dozorčí rady v akciové společnosti

Dozorčí rada v akciové společnosti je na rozdíl od společnosti s ručením omezeným ustanovována obligatorně. Počet jejích členů je vždy dělitelný třemi. Členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada (§200 odst. 1 věta druhá obchodního zákoníku). V akciové společnosti, která má více než padesát zaměstnanců v pracovním poměru na pracovní dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby stanovené zvláštním právním předpisem v první den účetního období, v němž se koná valná hromada, která volí členy dozorčí rady, volí a má právo odvolat alespoň jednu třetinu dozorčí rady právě výše uvedení zaměstnanci mající aktivní volební právo (a to buďto přímo anebo pomocí volitelů za předem stanovených podmínek). Stanovy však mohou upravit, že to bude nejen třetina, ale až polovina. Je to tedy jakýsi kompromis mezi pojetím německým, kde zaměstnanci volí polovinu dozorčí rady a britským, kde se zaměstnanci nepodílí na řízení společnosti vůbec.

Pro úpravu volby a odvolání členů dozorčí rady použijeme §200 odst. 3 ObchZ, který odkazuje na úpravu volby a odvolání představenstva dle § 194 odst. 2,4 – 7 obchodního zákoníku. Navíc pro tento účel dle § 200 odst. 7 obchodního zákoníku představenstvo připraví volební řád, který po projednání s odborovou organizací, případně radou zaměstnanců, je-li zřízena, i schválí. Pokud není ani jedné z organizací, tak volební řád projedná představenstvo se zaměstnanci. V případě, že má společnost více než tisíc zaměstnanců, může volební řád připustit i nepřímou volbu či odvolání a to pouze v případě, že volební obvody budou stanoveny tak, že každý volitel bude volen přibližně stejným počtem voličů. Samotné hlasování o volbě či odvolání musí být tajné a aby bylo platné, je třeba, aby se ho zúčastnila alespoň polovina oprávněných voličů.

Návrh na odvolání člena dozorčí rady je oprávněno podat představenstvo, odborová organizace nebo rada zaměstnanců, která ve společnosti působí, nebo společně alespoň 10% zaměstnanců, kteří splňují podmínku aktivního volebního práva.

Členové jsou zvoleni, jak již bylo řečeno, na dobu určenou stanovami, nejdéle však na pět let. Zkrátit tuto délku lze pouze změnou stanov. Nabízí se ale několik otázek – můžeme zkrátit volební období již probíhající? Není to porušení jedné z hlavních zásad

demokratického práva – zákazu retroaktivity? A můžeme zkrátit volební období členů dozorčí rady volené zaměstnanci? Není to přílišný zásah do práv zaměstnanců? Nestanou se tak členové dozorčí rady volení zaměstnanci jen jakýmsi figurkami? A smí loajálnímu členu zvolenému zaměstnanci svévolně období prodloužit stanovy? A pokud jsou členové dozorčí rady zvoleni v rozdílném časovém horizontu, tedy pokud zaniká funkce v rozdílnou dobu, má se jednorázově sjednotit, tedy aby se vždy volila celá rada? Anebo je právě smyslem volit jednotlivé členy v jednotlivých časových úsecích, protože tak zůstane zachována kontinuita?

Předpokládejme, že by valná hromada měla právo zkrátit volební období členům dozorčí rady právě zvolených zaměstnanci. Položme si následně otázku, proč zákonodárce vložil do zákona právě ustanovení o volení členů zaměstnanci? Jasnou motivací byla snaha o kontrolu hospodaření společnosti, kterou tak získávají alespoň částečně a zprostředkovaně zaměstnanci. Stejnou otázkou se zabýval v roce 2006 Nejvyšší soud a pomocí logického a teleologického výkladu dovedl v nálezu 29 Odo 839/2006, že pokud by existovala možnost, že se volební období zkrátí od okamžiku schválení stanov (jelikož změny stanov nabývají účinnosti jejich schválením), pozbývala by klauzule o volbě části dozorčí rady faktického smyslu. Pokud se však na problematiku podíváme z druhého pohledu, nabízí se otázka, zda-li tak valná hromada nemá vůbec právo o až pro ovlivnit délku funkčního období? Domnívám se (ve shodě s uvedeným judikátem), že toto by byl již přílišný zásah do práv valné hromady a tak pokud se změní délka funkčního období, tak účinná bude až pro dalšího zvoleného člena. Je tak zamezeno i zpětné retroaktivitě.

Naopak se však domnívám, že pokud prodlouží valná hromada funkční období členům dozorčí rady (tedy i členovi voleného zaměstnanci), není to v rozporu se smyslem zákona. Přeci jenom; pokud to zaměstnancům vyhovovat nebude, mají možnost tohoto člena kdykoli odvolat. Co se týká rozdílného běžení mandátu jednotlivých členů, vycházejíc ze zásady legální licence nenalezneme žádný logický důvod, proč by musel mandát členů dozorčí rady končit v jeden okamžik. Dále se to dnes již dá dovést díky novele č. 370/200 Sb., která novelizovala mj. §194 odst. 1 Obchodního zákoníku, když upravuje délku funkčního období členů představenstva. Pokud si tento paragraf dáme do spojení s § 200 odst. 2 ObchZ, nemůžeme dojít k jinému závěru, než že délka jednotlivých členů je možná, přípustná a navíc žádoucí z hlediska zachování kontinuity.

6. Závěr

Existuje mnoho způsobů, jak skončí výkon funkce orgánu kapitálové společnosti. Nejčastějším z nich bývá vedle skončení funkčního období právě odvolání příslušným orgánem. Skutečnost, že zanikla funkce orgánu společnosti je povinně zapisována do obchodního rejstříku a rejstříkový soud nemá právo ji odmítnout zapsat, protože je to skutečnost zapisovaná pouze deklaratorně a nadto má soud povinnost udržovat soulad mezi stavem skutečným a zapsaným v obchodním rejstříku. V případě společnosti s ručením omezeným je odvolání možné hned dvojího typu: z iniciativy třetí osoby a na vlastní žádost, přičemž oprávnění odvolat jednatele přísluší valné hromadě dle §125 odst. 1 písm. 1 ObchZ. Jednatel nemá právo být ponechán ve funkci celé funkční období. Jediné možné omezení co se týká neplatnosti odvolání statutárního orgánu je nedodržení řádného procesního postupu.

Dozorčí rada je v s.r.o. pouze fakultativní, ale pokud existuje, je odvolávaná takto dle § 125 odst. 1 písm. g. Obchodního zákoníku, ostatní se řídí analogicky k akciové společnosti.

Zvláštním případem odvolání člena orgánu z vůle společnosti je dána §38l ObchZ. Tam nalezneme výčet skutečností, které znemožňují další výkon funkce člena orgánu, případně zakládají podmínku nového schválení dané osoby ve funkci příslušným orgánem, pokud bude trvat na jeho setrvání ve funkci. Takovou podmínkou je například to, že příslušná fyzická osoba vykonávala kteroukoli ze srovnatelných funkcí v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, případně byl-li insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku.

V akciové společnosti plní funkci statutárního orgánu představenstvo. V případě jediného akcionáře to může být taktéž jediný člen představenstva, vystupující navenek jako předseda představenstva. Členové představenstva jsou voleni a odvoláváni valnou hromadou, pokud stanovy neurčí, že tuto pravomoc má dozorčí rada. S tím se váže i povinnost určit ve stanovách způsob, jakým se tak bude činit. Členové představenstva jsou voleni na dobu určenou stanovami, nejdéle však na pět let. Funkce člena představenstva zaniká zásadně volbou nového člena, neplatí to však bezvýjimečně. Členové statutárního orgánu akciové společnosti jsou voleni a odvoláváni pouze prostou většinou členů přítomných na valné hromadě, případně prostou většinou všech členů dozorčí rady. Stanovy však mohou předepsat kvalifikovanou většinu. Odvolat lze jakéhokoli důvodu či bez udání důvodu. Pokud je akcionář zároveň členem orgánu, je vyloučen z hlasování o odvolání sebe sama v orgánu z důvodu porušení povinností při výkonu funkce.

V akciové společnosti je dozorčí rada již ustavována obligatorně s tím, že členy volí a odvolává valná hromada. Počet členů dozorčí rady je vždy dělitelný třemi. Pokud má společnost více než padesát zaměstnanců v pracovním poměru, tak jednu třetinu (až jednu polovinu, stanoví-li tak stanovy) volí zaměstnanci. Členové jsou voleni na dobu určenou stanovami, nejdéle však na pět let.

7. Poznámkový aparát

- 1) Publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2002, číslo 16.
- 2) Publikováno v ; Soudní judikatura - rozhodnutí soudů ČR vydávaná ve spolupráci se soudci Nejvyššího soudu, 2001, č.2, strana 102 a násl.
- 3) Ve shodě s I. Štenglová in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 717

8. Prameny

8.1 Seznam použité literatury:

- 1 **Eliáš, K., Pokorná, J., Dvořák, T. : Ké dozorčí rady, jak urs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva.** Šesté vydání. Praha : C.H.Beck, 2010, 538 s.
- 2 **Dvořák, T. : Společnost s ručením omezeným.** Třetí přepracované vydání. Praha: ASPI, 2008.454 s.
- 3 **Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník.** Komentář. Třinácté vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 231
- 4 **Raban, P. : Obchodní zákoník s komentářem.** Páté doplněné vydání. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o.,2007, s.766.
- 5 **Černá, S. : Obchodní právo 3 – Akciová společnost.** První vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 360.
- 6 **Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti.** Šesté přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 944.

8.2 Seznam použitých zákonů:

- 1 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 2 Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- 3 Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 4 Zákon č. 77/2002 Sb. o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty

8.3 Seznam použité judikatury:

- 1 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2001, sp. zn.: 7 Cmo 271/2000 , Publikováno v ; Soudní judikatura - rozhodnutí soudů ČR vydávaná ve spolupráci se soudci Nejvyššího soudu, 2001, č.2, strana 102 a násl.
- 2 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 10. 2000 sp. Zn. 29 Cdo 968/2000, Publikováno v ; Soudní judikatura - rozhodnutí soudů ČR vydávaná ve spolupráci se soudci Nejvyššího soudu, 2001, č.2, strana 102 a násl.
- 3 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 04.12.2007, sp. zn.: 29 Odo 453/2006, k dispozici na internetových stránkách www.nsoud.cz
- 4 Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 10.12.2006, sp.zn.: 29 Odo 839/2006, k dispozici na internetových stránkách www.nsoud.cz

8.4 Seznam použitých článků:

- 1 Čech, P.: K (ne)přípustnosti zkrácení funkčního období člena dozorčí rady. Právní rádce, 2007, č.2, str. 67 – 70
- 2 Hampel, P.:Osoby oprávněné domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti. Právní rádce.ihned. 27. 7. 2005